

Kap. freg. MATO MATKOVIĆ
Split

„Streljko“ je odbijao napade

Partizanski brod »Streljko« s oznakom PC—22, naoružan topom 40 mm i 20 mm, brenom i streljačkim oružjem, bio je u sastavu III flotile PO sektora. Kao i ostali brodovi mornarice NOVJ on je izvršavao različite zadatke na moru. Održavao je partizanske veze, prevozio materijal za partizanske jedinice prebacivao ranjenike i borio se s naoružanim neprijateljima brodovima.

Jednu od takvih borbi doživio je »Streljko« 5. augusta 1944. godine, kada se, prevozeći materijal s Kornata na obalu i ranjenike na otok Piškera, sukobio s neprijateljskim torpiljarkama.

— Ruta plovljenja: Kornat — Tribunj — Piškera — Vis — glasilo je naređenje komandanta broda Kurte Slavka.

Tiho, vedro predvečerje i mirno more koje je malo prije pokretao blagi maestral izazvali su ugodno raspoloženje među posadom »Streljka« i označavali tipičan ljetni dan.

Oko 20 sati PC—22 isplovio je prema otoku Žirju. Kretao se prema obali, uvali Tribunju, sjekuci pramcem mirnu morskou površinu.

Posada broda je bila na nogama, pripravna da se uhvati u koštac s neprijateljem. Oružje je bilo spremno. Osmatrač je budno pratio kretanje broda i horizont, kako bi na vrijeme, ukoliko dođe do susreta s neprijateljem, vidio i raspoznao siluetu neprijateljskog ratnog broda.

Vožnja do Žirja se odvijala mirno. Ali u daljnjoj plovidbi situacija se promjenila. Brza promjena na moru u ratnim prilikama je normalna, jer se morem kreću pokretna plovna sredstva koja brzo mjenjaju svoj položaj, a upravo je na relaciji Zadar — Šibenik neprijatelj održavao živi saobraćaj ratnim i pomoćnim brodovima radi opskrbljivanja svojih jedinica.

U času kada se »Streljko« našao na sjevernom rtu Kohnja, s desne strane između otočića Borovnika i Kohnja primjećene su dvije siluete ratnih brodova. Da PC—22 bude u povoljnijem položaju za raspoznavanje neprijateljskih brodova, komandant je naredio vožnju nekoliko stupnjeva udesno.

Nakon nekoliko trenutaka vožnje jedan je brod nestao iz vida, dok se drugi postepeno približavao partizanskom brodu PC—22. Posada je pretpostavljala da je neprijateljski brod izvršio manevar, kako bi, vozeći iza otočića, bio u sigurnijem položaju za napad na partizanski brod. To se ubrzo i obistinilo, kada se neprijateljska torpiljarka iznenada pojavila ispred pramca »Streljka« na odstojanju oko 100 m.

Motorna torpiljarka je s pramca otvorila jaku vatru na PC—22 iz topova 40 mm i 20 mm i iz šarca. To je učinila i druga torpiljarka, s tom razlikom što je bila na mjestu između Borovnika i Kohnja te je odatle neprekidnom vatrom iz svega raspoloživog oružja tukla partizanski brod.

— Bila je to užasna drama — pričali su preživjeli borci i komandant »Streljka«. — Dva velika i dobro naoružana neprijateljska ratna broda izručila su paklensku vatru na naš mali drveni brod. Sve je bilo u dimu, što od metaka, što od predmeta na brodovima zapaljenih pogocima, što od kiše morskkih kapljica izazvane topovskim granatama.

Prvi neprijateljski rafali pogodili su komandni most »Streljka«.

— Komandni most pogođen. Ranjena dva člana posade i bolničarka — javljeno je komandantu broda.

Ranjeni drugovi su smješteni u donje brodske prostore gdje im je pružena prva pomoć.

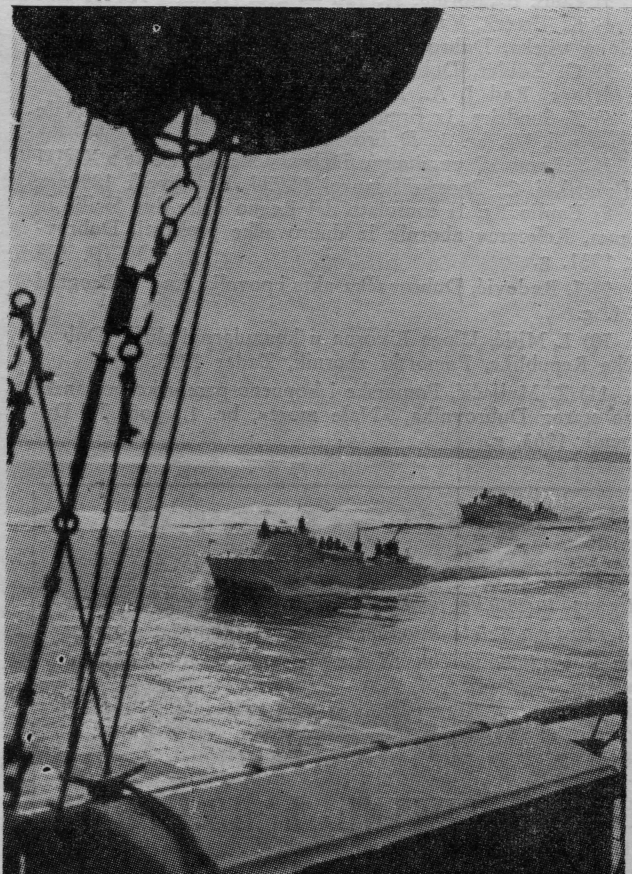
»Streljko« i njegova posada nastavili su borbu na život i smrt s mnogo nadmoćnijim neprijateljem. Partizanski brod se smjestio tako da je neprijateljske torpiljarke mogao povoljnije gađati svim raspoloživim oružjem. Top 40 mm je na kratko vrijeme zanijemio: metak se zaglavio u cijevi. Kvar je brzo otklonjen i top je ponovo stupio u akciju.

Oštra vatra sa »Streljka«, na koga su dvije torpiljarke izvršile već tri napada, spriječila je približavanje neprijatelja. Vatra s torpiljarki postala je blaža. A posadu na njima zahvatila je panika. To je posadu PC—22 navelo na pretpostavku da su njihovi pogoci uspješni. Daljnji tok borbe potvrdio je partizanska predviđanja.

Po palubama torpiljarki protekla je krv. Ubijena su dva a ranjeno šest njemačkih mornara. Na neprijateljskim brodovima nastalo je komešanje. Vatra na partizanski brod jenjavala je i postala neprecizna. Torpiljarke su počele manevrirati kako bi izbjegle precizne pogotke sa »Streljka«.

Moral posade »Streljka« ni za trenutak, od početka napada do završetka te bitke, nije zatajio. Hrabri mornari s partizanskog broda staloženo su i spremno prihvatili prvi iznenadni napad. Nisu ih zbunila ni tri uzastopna daljnja napada, kada se jedna torpiljarka približila ovoj partizanskoj »krstarici« na oko 100 m. Ostali su smireni i hrabri i onda kada je komandant broda naredio da se radi boljeg manevrisanja presječe vez male ribarske barke koja je bila privezana uz »Streljka« i kada je posada toga brodića morala plivati do otoka Kohnja, a s njega na Žirje. Posada »Streljka« je ostala na svojim mjestima i onda kada su njena tri mornara teško ranjena.

Ova borba nije zastrašila te hrabre ljude, posadu PC—22 »Streljka«. Oni su smjelo, snalažljivo, kako su to radili Titovi mornari, uspješno odbijali neprijateljske napade, izašli iz borbe kao pobjednici, te svojim brodom s partizanskom zastavom ponovo uplovili u mirne vode Kornata.

Vožnja u stroju

Put jednog omladinca i partizanskog čamca

... Krstaši nam bjehu drvene brodice,
a topovske kule kamen rodnog kraja...
(J. Franičević-Pločar)

— Zdravo i neka ti je sretno, sine moj...

— Zdravo... i dovidjenja stari...

Bilo je to jednog tihog toplog ljetnog jutra 1937. godine. Sunce je već bilo na pomolu. Njegove blage crvenkaste zrake lagano su osvajale i osvjetljavale Hvarski kanalmore, koje tihim valovima oplakivalo lijepu i dragu obalu Hvara, obalu Matije Ivanića.

Omladinac Frane Radovančić je zaveslao. Drveni brodić, dva vesla i junačko srce zaplovili su plavim i neispitanim putevima. Neizvjesnost, umor, glad i opasnost od metaka i valova nemirnog mora vladali su u ovom malom brodiću.

Oproštaj sa obalom i svojima bio je težak. To je ujedno bilo i prvo borbeno krštenje ovog malog brodića, čija je odiseja upravo započela tu, u uvali Stara, a završila u muzeju revolucije u Beogradu.

— Španijo... Španijo... ponavljao je starac u sebi, prateći sa obale čamac, koji se postepeno gubio na pučini. Kako se udaljavao od obale, tako su suze sve više nadirale na oči ovog bljedog i iscrpljenog seljaka.

Omladinac je ostao ispod Biokova da se uključi u četu dobrovoljaca za Španiju.

Ali...

Čamac je nakon nekoliko dana prebačen u svoju luku Stara ispod mjesta Bogomolje na Hvaru.

Franu je čamac čekao u maloj bogomoljskoj uvali dugo vremena. Stari, otac ovog mladog revolucionara čuvao je brodić.

***

Godine su tekle poput uzavrele rijeke. Svjet je bio na pet i na nogama. Pripreme za rat i revoluciju otkucavali su zadnje trenutke.

A puteve revolucije određivala je Partija i Tito.

I Program CK KPJ za ustanak već je odjeknuo po svim kutovima zemlje. A Frane je bio jedan među prvima koji ga je shvatio i sprovađao na otoku.

I jedne tihe ljetne noći augusta 1941. godine ribari su završavali sa lovom na plavu ribu. Zvjezde su polagano blijedile i nestajale, dajući mjesto praskozorju, koje je najavljuvalo cvrkutanje ptica i po koji let morskih galebova. Frane je sjeo u jutarnjom rosom ovlaženi čamac i krenuo za Podgoru. Nakon dogovora sa drugovima Mršićem i Lucićem vratilo se sretno na otok.

U drvenom brodiću bilo je nešto knjiga i direktiva KPJ o podizanju na ustanak.

Pri konac juna 1941. godine uspostavljena je veza sa Biokovom. Nešto malo kasnije veza je uspostavljena i sa Pelješcem. Susret je, i ovom prilikom, omogućio ovaj mali brodić.

On nadalje plovi preko kanala, od uvala po istočnoj strani otoka Hvara i za kratko vrijeme, već novembra 1941. godine uspostavlja se veza i sa bračkim, viškim i korčulanskim partizanima.

I tako uvala Stara postaje punkt gdje su se u početku sakupljali borci i politički radnici srednjeg i južnog dalmatinskog područja i preko kojeg su išli za Biokovo prvi partizanski borci.

***

Krajem augusta 1941. godine ovaj mali brodić kreće na još jedan »izlet«. Iz uvale M. Pogorila na Hvaru trebalo je prevesti za Drašnice dva ilegalca, nešto hrane i političke literature. U rekordnom vremenu drveni brodić, dva vesla i omladinsko srce, prevalili su kanal širok 9 Nm. Zadatak je u potpunosti izvršen. Ali pri povratku iz Drašnica, nekoliko metara od obale, uvale Bristova, ovaj drveni brodić je naišao na željezni naoružani neprijateljski patrolni brod. Krajnjim naporom čamac je doplovio blizu hvarske obale prije neprijateljskog broda.

***

Još jednu utrku prešli su omladinci Radovančić i njegov drug Matijašević početkom septembra 1941. godine sa ovim čamcem.

I ovog puta njihova sudbina ovisila je od drvenog vesla i čeličnog partizanskog srca. Bio je to naporan put. Umor, glad i neizvjesnost ni ovoga puta nisu izostali. Već su blizu

Igrana, nešto oko tri milje. Dalekozorom je Frane opazio neprijateljski patrolni brod, koji je jurio prema njima. U partizanskom brodiću je vladala neizvjesnost.

Bolje da se sami ubijemo nego da padnemo u zarobljeništvo — govorili su oni.

Jedan je uzeo bombu, a drugi revolver. To je bila njihova odbrana. Patrolac je već blizu: 50, 40, 20 metara, ali se rafali još ne čuju. I za sreću, neprijateljski brod se okrene i zaplovi prema kanalu. Varka i partizansko lukavstvo je uspjelo. Frane je prije odlaska bio ukrcao na čamac ribarske mreže.

***

I jednog majskog dana 1942. godine je zabilježena još jedna utrka sa smrću. Brodić je plovio iz Drašnica prema uvali Stara na Hvaru. Pred hvarskom obalom naišao je na neprijateljski patrolni brod. Opasnost je prijetila i od metaka i od valova nemirnog mora. Ni jedan metak nije pogodio umorna tijela ovih partizanskih pomorskih »vukova«, osim što je jedan malo okrznuo gondulu — čamac.

Obale su se uhvatili prije neprijateljskog broda. Bitka je započela. Patrolac se za kratko vrijeme udaljio od obale pod vatrom samo dvije partizanske puške, koje su izišle iz ovog partizanskog »Razarača«.

***

Ovakvih akcija ovog malog brodića bilo je još mnogo u njegovoj borbenoj odiseji. Plovio je on po mirnom i uzburkanom moru. Bezbroy puta je išao preko kanala, ali bez radara ili kompasa i bez voznog reda. A nije on vodio ni brodski dnevnik. Prešao je on preko hiljade milja. U njemu se prevezlo na desetke političkih radnika, partizanskih boraca, kurira, ranjenika, stotine kilograma lijekova i razne literature. U njemu je ovaj kanal preplovio i drug Mordin »Crni«, sekretar okružnog komiteta, narodni heroj, koji je kasnije i herojski poginuo.

I tako je ovaj mali brodić poslije niza akcija završio u muzeju revolucije u Beogradu, gdje će ostati kao vječiti simbol borbe i slobode generacijama pomoraca.

Drveni brodići partizanske mornarice prevoze desantne jedinice